

Jeroným Pražský

Prázdninová příloha sborového dopisu

Svědek pravdy

"S radostnou tváří, s jasným čelem a dychtivým vzezřením šel na smrt, nelekaje se ohně, muk ani smrti. Žádný ze stoiků nepodstoupil ji nikdy s tak stálou a pevnou myslí. ... Tak skončil tento muž znamenitý a slavný ve všem kromě víry. Viděl

jsem jeho konec i jeho jednání ... zemřel co pravý filosof." Italský humanista Poggio Bracolini, který se stal víceméně náhodou svědkem posledního přelíčení s Jeronýmem Pražským a jeho upálení, byl také posledním, koho uchvátila Jeronýmova velmi talentovaná a bouřlivá mysl. Ještě v den jeho smrti o něm obsáhlý dopis. Kdo to ale byl mistr Jeroným, Husův žák a mladší přítel, osobnost nesnadná a nevystihnutelná?

Při studiu jeronýmovské literatury se na mysl čtenáře vtírá cimrmanovský obraz sopky, která svou činností zasypala sama sebe. Jeroným byl velice nadaným věčným evropským studentem (stal se mistrem na čtyřech univerzitách - v Kolíně, Heidelbergu, Paříži a Praze, studoval i v Oxfordu a Vídni), cestovatelem, který nejen projel křížem krázem Evropu od Vitebsku až po Londýn, ale dorazil i do Jeruzaléma, takřka nepřekonatelným řečníkem, talentovaným hudebníkem, autorem písní i revolučních popěveků, pouličním umělcem, buřičem a revolucionářem - ale také hluboce věřícím člověkem, jemuž byla víra hlavním motorem života.

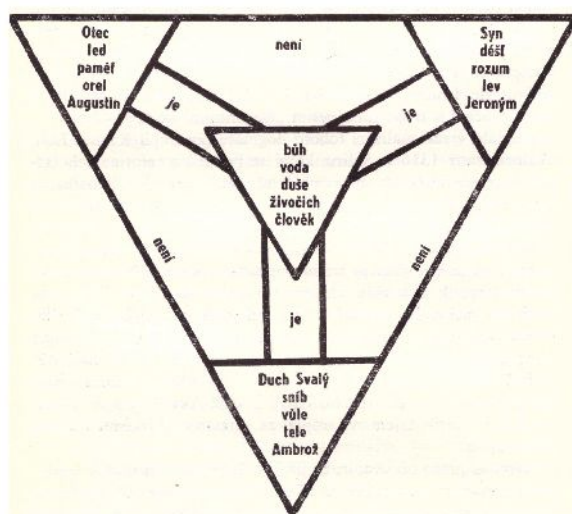
Jeroným vystudoval teologii, narozdíl od Jana Husa se však knězem nestal. Většinu života prožil v Praze, pokud ho zrovna jeho nepokojný duch nehnal světem. Víra v Husově a Jeronýmově době byla často propojená s politikou, jak se to ostatně projevilo o nemnoho později, kdy se od se v Českém království od šermování slovy přešlo k ranami mečem a cepem.

V slovních pŕtkách i ve veřejných akcích se Jeroným cítil jak ryba ve vodě! Vystupoval rozhodně proti odpustkům. Pořádal maskární průvod, při němž jel na voze student převlečený za prostitutku, ověšený

falešnými papežskými bulami, které se pak slavnostně spálily - a vzpětí se v přestrojení za chudého apoštola se na oslíku vydal za Václavem IV. na hrad Žebrák, aby ho usmířil a pobavil. Ale kolo dějin se roztáčelo tak prudce, že lidem mrznul smích na rtech - tři popravené mládence z protiodpustkových bouří označil Jeroným veřejně za mučedníky, velmi razantně se stavěl proti obrazům - je-li pravda, z čeho ho vinili, tak nejen nabádal své příznivce, aby mazali výkaly oltářní obrazy, ale i sám tak jednou učinil. Mečem se ostatně uměl také ohánět, na den sv. Václava L.P. 1412 se přimísil k jakési protiostatkové bitce v kostele Panny Marie Sněžné, vytrhl jednomu venkovanu z ruky meč a zajal s ním tři mnichy, které pak odevzdal k potrestání.

Víra je však něco, co se nedá spoutat řetězy. Při své cestě na východ se Jeroným seznámil s pravoslavnými, přičemž se choval tak, že je dnes spolu s Husem svatým české pravoslavné církve (poklekl a uctil pravoslavné ikony a v Pskovu přijal i svátost oltářní podle východního ritu, tedy pod obojí). Možná dokonce Jeronýmovo seznámení s východní církví a její liturgií přispělo k požadavku, který se zanedlouho šířil Českým královstvím: Kalich všem.

Láska k Bohu pro Jeronýma znamená milovat jej i celým rozumem, nově a neobvykle. Proto při diskusi v Heidelbergu vytvořil po vzoru jiných štítů víry, snažících se vysvětlit tajemství svaté Trojice, i svůj vlastní, obsahující kromě jmen božské Trojice také mnoho dalšího. "Sníh, led, déšť - tři jména, vše však přesto jedno: tak i ve třech osobách Bůh jest toliko jeden, je Otec se Synem a Duch, jenž současně je jimi vdechován." I to mu bylo později v Kostnici přičteno k tíži.

Jeronýmův štít víry

Ne vše se dá ale s odstupem šesti set let hodnotit jen kladně. Jeroným byl spolu s Husem iniciátorem Dekretu kutnohorského, vydaného králem

loutkové představení Jeronýmova života

Václavem IV., který znamenal odchod cizích profesorů i studentů, což sice mělo za následek krátkodobý vzestup teologie, která v Českém království spoluurčovala i politické dění, ale i dlouhodobý úpadek celé Karlovy univerzity.

Ale Jeronýmův život se již chýlí ke konci - či k svému vyvrcholení? Ve snaze pomoci Husovi míří do Kostnice. Do bran města vstupuje 4. dubna 1415. Když však zjišťuje situaci, již 9. dubna prchá, u hranic je rozpoznán, zatčen a 23. května v okovech znovu přivezen do města. Vězení je tak tvrdé, že hrozí nebezpečí, že zemře dříve, než bude moci být upálen. Poté, co v plamenech vyznavačsky umírá Hus, se koncil soustředí na Jeronýma. Stejně jako tomu bylo u Husa, nejvíce mu přitápějí čeští odpůrci. Naproti tomu někteří vynikající teologové té doby, jako kardinálové Francesco Zabarella a Petr d'Ailly, se snaží Jeronýma přesvědčit k odvolání. Odvolání kacíře je větším trumfem, než jeho smrt. Jeroným, ořesený smrtí přítele, volí mezi potupnou smrtí v případě věrnosti Husovi, Wiclifovi a vlastnímu učení a potupným životem v případě odvolání a zrady dosavadní víry. Jeroným, na jednu stranu zastrašen, na druhou ovlivněn přátelským chováním a zájmem některých svých soudců, se naklání k odvolání a v průběhu září 1415 se postupně víc a více zříká koncilem odsouzených Husových a Wiclifových "bludů". "Bál jsem se jako člověk ohně,

a jeho diváci

jeho nejkrutějšího žaru a záhuby", doznává později a není důvod mu nevěřit. Jeroným však i po odvolání zůstává ve vězení - a, jak se zdá, bude odsouzen k trestu doživotního uvěznění. V Praze se v té době již domnívají, že byl také upálen, zmiňují ho v protestu a oslavují spolu s Husem. Před koncem roku 1415 doráží do Kostnice protestní dopis české šlechty. Kardinálové naklonění Jeronýmovi jsou obviněni z

podplacení kacíři a donuceni resignovat. Proces dále pomalu probíhá a při slyšeních v květnu 1416 dostává Jeroným naposledy slovo. Jeho postoj je najednou úplně jiný. Pronáší řeč, která v mnohých zanechává trvalý dojem: Jeroným zde nechá mluvit své svědomí a lituje toho, že se strachem nechal donutit k potupení knih Jana Wiclifa a k odsouzení Jana Husa i jeho učení.

Další historie je nám dobře známa - muž vysoké statné postavy s hustým černým vousem i vlasem, který propůjčil svůj vzhled i obvyklým zobrazením mistra Jana Husa, je definitivně odsouzen na zasedání koncilu 30. května 1416 a předán světské

moci. Ještě cestou na popraviště, na stejné místo, kde svůj život skončil před rokem přítel Hus, stačí zpívat zbožné písně, modlit se a latinsky, německy i česky oslovit okolí. Poslední Jeronýmovy věty jsou "Do tvých rukou, Pane, odevzdávám svoji duši" a "Bože, Otče, odpusť mi mé hříchy, neboť víš, že jsem tvou svatou pravdu velmi miloval". "A když plamen jej zarazil, sám se v sobě modlil za dobrou chvíli, až v tom i umřel. Zatiem přinesli jeho šaty ložnie i jiné věci, to všecko spálili na prach a vloživše na vůz vmetali do Rýna.", končí dobový kronikář. Co

zbyvá z Jeronýmova odkazu po 600. letech? Vzpomínka na to, že Jeroným byl spolu s Husem uctíván v utrakvistické době jako národní patron (svátek měl 7. července, těsně po Husovi) a nově vzniklé liturgie zmiňující Jeronýma v pravoslavné a starokatolické církvi. Několik obrazů a pamětních mincí z různých dob, pamětní deska na údajném rodném domě v Řeznické ulici naproti Novoměstské radnici, dobré dílo Františka Bílka. Akademický

spolek Jeroným, po němž zůstalo pár publikací, Jerome House, což je ubytovna v místě bývalé bohoslovecké koleje v ulici v Jirchářích, pěvecký sbor Jeroným a Jeronýmova jednota. To je jakási dohasínající evangelická i staročeská tradice.

Jeronýmův pochod

Jenže Jeroným získává i pozoruhodný nový život. Inspiruje ke vzniku knih (historik František Šmahel o něm napsal hned dvě: Jeroným Pražský a Život a dílo Jeronýma Pražského, Antonín Dvořák historický román Mistr Jeroným a Martin Chadima studii Jeroným Pražský - tragický příběh středověkého intelektuála), rozhlasové hry (Mistr Jeroným 1990), oratoria Svatopluka Havelky (Poggii Florentini ad Leonardum Aretinum epistola de M. Hieronymi de Praga /List Poggia Braccioliniho Leonardu Brunimu z Arezza o odsouzení Mistra Jeronýma z Prahy/ 1984) i čtyř dílů

Soubor Krákorky před pomníkem Mistra Jana Husa

Toulek českou minulostí (194-197). Jeronýmovi jsou věnovány filmy hrané (Ohnivý máj 1974 a Ecce Constantia 1992, pěkně je vylíčen také v novodobém seriálu Jan Hus 2015) i dokumentární (díl v sérii Světci a svědci). Vše je v moderní informační době snadno dohledatelné.

Vysoká inteligence i skvělé rétorické schopnosti byly Jeronýmovi současně požehnáním i prokletím. A tak zřejmě po šesti stech letech mluví i k současnosti - mimořádně nadaný člověk, pohyblivý Evropan, rozervaný vagantský intelektuál, který budí skandály všude, kam přichází, zrádce ze strachu, který ale nakonec zrazuje svou zradu a stává se svědkem pravdy. Stane se inspirací i našim současníkům?

Bylo třeba dát za uši těm, kdo si z Božího díla udělali dojnou krávu

Rozhovor s Jeronýmem Pražským

Na rohu Karlova náměstí a Řeznické ulice máš pamětní desku, prý ses tam někde narodil. Jak vzpomínáš na své dětství na tehdejším Dobyčtím trhu?

Aj, panno, přemilá, těžko se mi vzpomíná. Je to už mnoho let a Dobyčtí trh změnil tvář snad nastokrát. Za časů Karla, císaře blahé paměti, bývaly zde výstavy svatých ostatků. To je asi jediné, co mi v hlavě utkvělo – ten mumraj nad trny z koruny Kristovy, nad mlékem Mariiným, tmou egyptskou v lahvičce, brkem z křídla archanděla Michaela, příčkou z žebříku, co ho Jákob viděl ve snu, paprskem hvězdy, co nad Betlémem zářila. Dnes mi to připadá jak šalba a mam, ale jako hošík vnímal jsem to jinak. S posvátnou úctou jsme poklekali.

Co tě zaválo na univerzitu?

Filosofie. Jsem čtvornásobným mistrem artistické fakulty – ale dál jsem nešel. Kdo chtěl peníze, šel studovat obojí právo. Kdo na to měl žaloudek, šel na medicínu. Kdo chtěl dělat kariéru, šel na teologii. Ale kdo moudrosti porozumět chtěl jako já, ten se ani vysvětit nenechal. Jsem svobodný duch a diskuse je mi nade vše – zůstal jsem svobodný člověk na katedře svobodných umění. A mezi námi – právě tam, kde se moje filosofie dotkla teologie, tam z toho bylo v Kostnici nejvíce zlé krve.

Stal ses mistrem čtyř evropských univerzit. Kde se ti líbilo nejvíce?

Všude něco. Oxford – tam jsem se rozkoukával. Tam mi prvně Viklef hlavu viklal. Tam jsem prvně poznával, jací jsou nominalisté bloudi, protože se nesnaží nahlédnout na ideje v Boží mysli a ulpívají se smrtelnou vážností na lidských soudech. Paříž je matka víry, macecha hereze – ale svoje děti od sebe odlišit neumí. Tak tak, že jsem uprchl. Měl jsem pár ne úplně nevinných poznámek proti jistému

Gersonovi. Než mě stačili pomluvit v Němcích, získal jsem profesuru v Heidelbergu. To spíš tak pro radost, a že to bylo při cestě domů. A v Praze už jsem jen zúročil všechny tyhle hřivny. Byla to jediná škola, kde dokázali i v hlušně kacířských spisů zlatou žílu hledat a nalézat.

Co předcházelo vydání Dekretu Kutnohorského, na kterém ses podílel? Jaké byly následky?

Míchala se tam velká politika a velká láska k Čechům. Pomni, převelectná panno, že reformní koncil v Pise čekal, jestli ho král Václav podpoří – a arcibiskup byl ostře proti. Václav se neměl o koho opřít a tak požádal Univerzitu, aby mu kryla záda. I Němci byli proti a po Ruprechtovi Falckém proti Václavovi pokukovali. Tak jsme spojili příjemné s užitečným – Němcům jsme nechali hlasy odebrat, vrátili jsme Univerzitu tomu smyslu, k jakému ji Karel, císař blahé paměti, založit nechal. Aby v Čechách Čech z české matky a českého otce hlavou byl. Ne ocasem. Pisánskou reformu jsme tak s králem podpořili, i arcibiskup nakonec souhlasil. Bůh ví, jestli to bylo k dobrému. Však mi to ve Vídni i v Kostnici pak rádně o hlavu otloukli.

Co ti vadilo na tehdejší církvi?

Nominalismus. To, že ti nejvlivnější měli ideje v Boží mysli za pouhé jméno. Rozuměj tomu, panno přeroztomilá: jen Bůh ví, jak má církev vypadat – a na nás je se podle těchto plánů řídit. Moc církevní i světská má měnit církev tak, aby odpovídala těmto Božím plánům. Ale všichni ti plebáni a potentáti tvrdili, že nic takového není. Že tato přesvatá idea církve, to je jen „nomen“ – jméno. A že oni, jak tu jsou, tak již jsou dokonalá církev Kristova a že nutí-li je kdo ke změně, tak kacířsky nutí měnit Krista. A že i kdyby stokrát hřešili, přece oni jsou oudy Kristovými. Tohle dobře kritizoval Viklef – církev se musí napravit. Nejlépe sama od sebe. Ale když to nedokáže, je povinností světské moci dát za uši těm, co si z Božího díla udělali dojnou krávu.

Prý ti byli hodně blízcí pravoslavní. Kvůli čemu?

Už Viklef chválil Řeky, že se od Kristova evangelia méně vzdálili, než Římští. A pravdu děl! Mši svatou slouží v jazyce, kterému lid rozumí. Lid zpívá v kostelích ve svém jazyce. Papeže mají jen za jednoho z biskupů a hádá-li se tento s jiným o svou židli, nic si z toho nedělají. Svatou eucharistii pod obojí způsobou vysluhují kněžím i laikům, dospělým i dětem. Úcta k svatým obrazům není tak pověrečná, jako na západě. Jistě, i tam se najde mnohé, co si ještě reformu zaslouží. Ale přece jsou blíže ideji, kterou z Písma svatého rozpoznáváme, že tak Bůh církev zamýšlí.

S Janem Husem tě pojilo velké přátelství. Čeho sis na něm nejvíc vážil?

Já byl mudřec – a on kazatel. Já hledal pravdu, on Pravdu žil. Já mluvil do uší, on uměl promluvit k srdci lidí. A lépe než já pochopil, že lépe jest dobře umřít,

než špatně žít. Já měl větší hlavu – on srdce.

Proč jsi po jeho upálení odvolal své názory? Prý tě mučili.

Hlavou dolů jak apoštola Petra mne ke zdi přikovali. Dny, týdny a měsíce jsem žil ve vlastních lejnech – a pak najednou pamlsky z biskupského stolu a uherské víno! A ohně jsem se bál. Ze všech tahanic doposud podařilo se mi vykrotit a utéct, myslel jsem, že tohle bude jedna z takových. Ale znali mě, jak kupec zná falešný groš. Poznali, že se ve mně mísí strach z ohně s touhou udělat na ně dlouhý nos. Sud'te mne. Ale dá-li Pán, ne tak přísně, leda byste prožili na své kůži to co já. Pán mi dal skrze očistný oheň očištění. Tam, kde se věrný mistr Jan po pár minutách v kouři udusil, já v suchém žáru ještě dlouze bolestí řval, když mi při plném vědomí puchýře po celém těle naskakovaly. Co jsem v životě ze zlata, stříbra, drahého kamení Slova Božího stavěl, to obstálo. Co ze dřeva, trávy, slámy lidské marnosti, to pohltil oheň. Že jsem stavěl na základu, kterým je Ježíš Kristus, z jeho nezměrné milosti jsem byl skrze oheň očištěn pro Boží království.

Co tě přimělo přiznat se znovu k Viklefovým a Husovým názorům? Musel jsi vědět, že si tím podepisuješ rozsudek smrti.

I ba žeť, že jsem věděl. To jen že jsem si na mistra Jana vzpomněl. Stromy nerostou do nebe a každou hru je jednou potřeba dohrát. A než se někde roky v klášteře v Němcích černým svědomím hryzat, že jsem křivého slova marně vyslovil – to už raději dohrát co filosof taškařici této marnosti, co je nad marnost.

Mohli bychom ještě něco na lehkou notu, at' nekončíme tak smutně? Co Jeroným a ženy?

Nu, panno s pohledem jiskrným, aby si snad některá z těch panen (tak jako Ty krásných!) nevzala něco na památku, tak můj popel vysypali do Rýna. Nechci se chlubit, ale fešák jsem byl. Za mým zářným pohledem a havraním vousem by snad i na hranici mnohá skočila, kdyby okolo tolik žoldnéřů nebylo. Nu a tak to bývá, že když ženám není muž lhostejný, nebývají lhostejné ani ženy jemu...

Jak se ti líbí dnešní svět? Chtěl bys v něm žít?

Pěkně věci tu vídám. Dobré lidi, moudré muže i krásné ženy. I nepěkné – lotříky, co se k moci derou. Hlupáky, co se za mudrce prohlašují. I takové ženy, co se i v slunečný den na celý svět škaredí. Ale věz – není ten svět zas tak jiný, jak byl ten můj. Dobro zůstalo dobrem a zlo zlem. Herci dál hrají podobné kusy, jen masky se mění. Hrejte tedy podle scénáře, co ho Duch svatý do Písma zapsat nechal, a na jedné společné hostině se pak v den posledního představení sejdem. Ty i já, až samotný principál, scenárista a režisér nás na hostinu do věčné radosti přijme.

*Jana Vondrová, Jaroslav Pechar, časopis Nota nebe
Fotografie z akce Veronika Karlíková*